

Aktuálny stav finančnej gramotnosti

Anton Lisnik, Ľudmila Lysá, Zuzana Závadská,
Piotr Mazur, Monika Zatrochová, Ivan Katrenčík

SPEKTRUM
STU

2024

Autori: Anton Lisnik, Ľudmila Lysá, Zuzana Závadská, Piotr Mazur, Monika Zatrochová, Ivan Katrenčík

Zostavovateľ: Anton Lisnik

Všetky autorské práva vyhradené. Zverejňovanie len so súhlasom zostavovateľa.

Štúdia je súčasťou riešenia projektu KEGA: Vyučovanie finančnej gramotnosti pomocou informačných technológií ako prostriedok na zvyšovanie kvality života a na elimináciu dopadov ekonomickej krízy (023STU-4/2023)

Vydala Slovenská technická univerzita v Bratislave vo Vydavateľstve SPEKTRUM STU

ISBN 978-80-227-5446-0

Obsah

1 Úvod	4
2 Metodika a metodológia výskumu.....	5
3 Výsledky a štatistické spracovanie	6
4 Záver	16

1 Úvod

Táto štúdia je jeden z výstupov projektu KEGA: Vyučovanie finančnej gramotnosti pomocou informačných technológií ako prostriedok na zvyšovanie kvality života a na elimináciu dopadov ekonomickej krízy (023STU-4/2023).

Jej cieľom je popísať štatisticky aktuálny stav finančnej gramotnosti, ich kvality života a povahy (letory) u stredoškolákov, vysokoškolákov a vojnových utečencov utečencoch z Ukrajiny na Slovensku a v Poľsku.

Je to základný dokument, ktorý popisuje aktuálny stav a vzájomne skúma vzťahy medzi jednotlivými skúmanými oblasťami vo vopred zadaných výskumnej vzorke na Slovensku a v Poľsku.

Anton Lisnik

2 Metodika a metodológia výskumu

Výskum bol realizovaný v roku september 2023 – január 2024.

Krajiny výskumu: Slovensko, Poľsko

Popis výskumnej vzorky:

Vzorku tvorilo 8 skupín:

1. skupina (SVS alebo (SVS+zz)) Slovenskí študenti vo finálnych ročníkoch univerzitného vzdelávania Slováci
2. skupina (SSS) Slovenskí žiaci vo finálnych ročníkoch strednej školy Slováci
3. skupina (PVP) Poľskí študenti vo finálnych ročníkoch univerzitného vzdelávania Poliaci
4. skupina (PSP) Poľskí žiaci vo finálnych ročníkoch strednej školy Poliaci
5. skupina (SVU) Študenti študujúci na Slovensku vo finálnych ročníkoch univerzitného vzdelávania Ukrajinci
6. skupina (SSU) Žiaci vo finálnych ročníkoch strednej školy študujúci na Slovensku Ukrajinci
7. skupina (PVU) Študenti študujúci v Poľsku vo finálnych ročníkoch univerzitného vzdelávania Ukrajinci
8. skupina (PSU) Žiaci vo finálnych ročníkoch strednej školy študujúci v Poľsku Ukrajinci

Vzorka:

Vzorka bola vyberaná náhodne. Respondenti museli spĺňa podmienky pre zaradenie do vzorky.

Podmienkou výberu boli: finálne ročníky: vysokoškolské vzdelávanie 3. ročník 1. stupňa štúdia, alebo 2. ročník 2. stupňa štúdia. Stredné školy: maturitné ročníky.

Veľkosť vzorky: Slovenskí a Poľskí respondenti v každom segmente 100 respondentov spolu 400. Ukrajinskí (vzdelávajúci sa buď na Slovensku, alebo v Poľsku) respondenti v každom segmente 50 respondentov spolu 200.

Každý respondent odpovedal na 3 dotazníky.

1. Dotazník o kvalite života bol štandardizovaný – WHOQOL- BREF.
2. Na skúmanie povahy (letory) sme použili The Big Five Inventory–2 (BFI-2).
3. Finančnú gramotnosť sme si vytvorili sami dotazník. Pozostával zo 14 otázok, kde respondent odpovedal zakrúžkovaním odpovede a 2 sociometrických otázok (dosiahnuté vzdelanie a pohlavie).

Vyhodnocovanie dotazníka:

1. Spracovanie pomocou programu MS Excel
2. Overenie hypotéz bol použitý test Anova na hladine signifikantnosti 0,05

3 Výsledky a štatistické spracovanie

V prieskume, ktorý sa uskutočnil v rokoch 2023-2024, sme sa zamerali na vnímanie kvality života u vybraných skupín.

Respondentov tvorili tak slovenskí, ako aj poľskí a ukrajinskí študenti.

V tabuľke 1 uvádzame legendu ku používaným skratkám v hodnotení.

Tabuľka 1 - legenda

Legenda:	Krajina	škola	Národnosť
PVP	Poľsko	Univerzita	Poliak
PVU	Poľsko	Univerzita	Ukrajina
PSP	Poľsko	Stredná škola	Poliak
PSU	Poľsko	Stredná škola	Ukrajina
SVS	Slovensko	Univerzita	Slovák
SVU	Slovensko	Univerzita	Ukrajina
SSS	Slovensko	Stredná škola	Slovák
SSU	Slovensko	Stredná škola	Ukrajina

Hlavnou vertikálou bola vnímaná spokojnosť s kvalitou života a druhou bola spokojnosť s finančnou gramotnosťou. Do akej miery sa vnútorné vnímanie zhoduje so skutočnou mierou informovanosti?

V tejto časti sa venuje vnímaniu kvality života respondentov vo vytvorených skupinách.

Základnou vlastnosťou sledovaných súborov musí byť ich porovnanie na vstupe. Je ich vnútorné vnímanie porovnateľné? Otázka Q1 sa zaoberá práve ich vnútorným vnímaním kvality života.

„Ako si spokojný s kvalitou svojho života?“ Zvolená bola maximalistická škála v rozpätí od 1 do 5.

H0: Respondenti v sledovaných súboroch majú porovnateľné vnímanie kvality svojho života.

H1: Respondenti v sledovaných súboroch nemajú porovnateľné vnímanie kvality svojho života. Existujú aspoň dve skupiny respondentov, ktorí vnímajú kvalitu života štatisticky významne odlišne.

Na overenie hypotéz bol použitý test Anova na hladine signifikantnosti 0,05. Výsledky testu uvádzame v tabuľke 2.

Tabuľka 2 -výstup programu ANOVA

Groups	Count	Sum	Average	Variance
SVS	100	376	3,76	0,709495
SVU	50	192	3,84	0,667755
SSU	50	161	3,22	1,154694
SSS	100	377	3,77	0,704141
PSP	100	406	4,06	0,521616
PSU	50	188	3,76	0,716735
PVP	100	378	3,78	0,759192
PVU	51	190	3,72549	0,843137

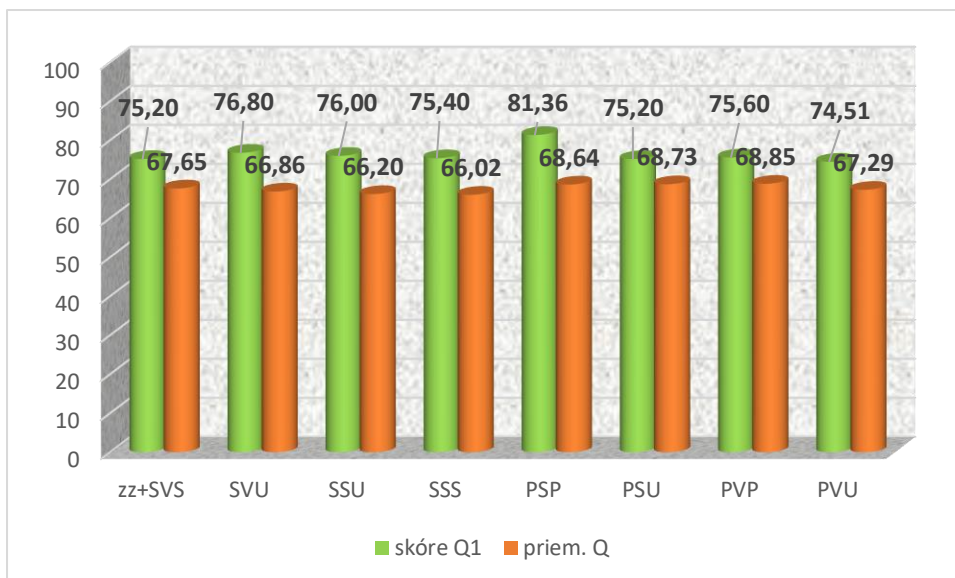
Source of Variation	SS	df	MS	F	P-value	F crit
Between Groups	23,89776	8	2,98722	4,081064	9,55E-05	1,954029
Within Groups	433,3269	592	0,731971	H1		
Total	457,2246	600				

Na základe hodnôt F a F_{crit} odporúčame prijatie alternatívnej hypotézy H_1 . Štatisticky významný rozdiel sa potvrdil medzi respondentami skupiny SSU a PSP. Respondenti stredných škôl vykazujú významné rozdiely v pocitoch spokojnosti so životnými podmienkami. Poľskí stredoškólcovia sú významne spokojnejší. U ostatných skupín sú hodnoty porovnateľné.

Určili sme mieru zhody medzi pocitom spokojnosti a hodnotením v sledovaných oblastiach. Túto zhodu sme vyjadrili pomocou koeficientu korelácie r .

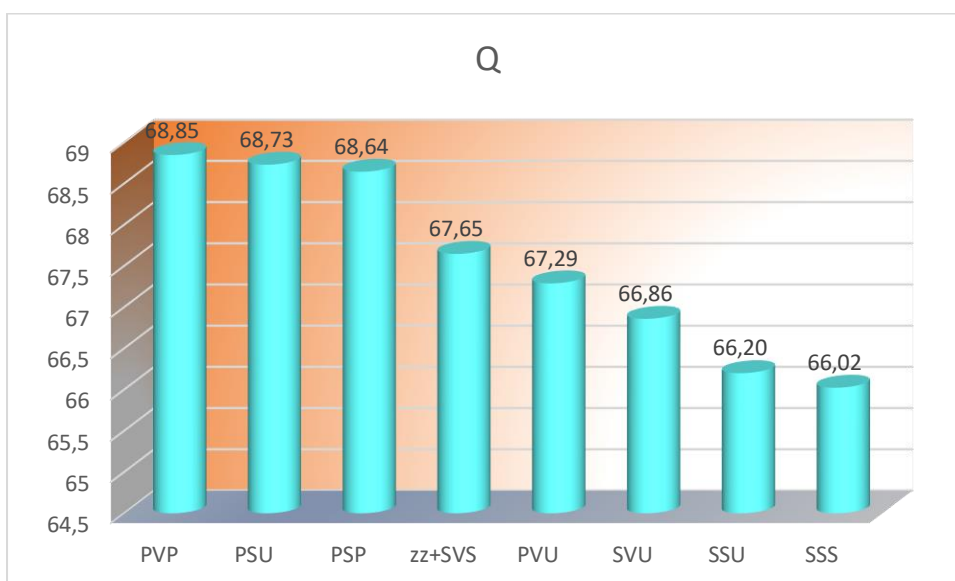
Tabuľka 3

	skóre Q1	priem. Q	r
SVS	75,2	67,64706	0,30443
SVU	76,8	66,85882	0,551974
SSU	76	66,2	0,521926
SSS	75,4	66,02353	0,5305
PSP	81,36	68,64407	0,382261
PSU	75,2	68,72941	0,70058
PVP	75,6	68,84706	0,694911
PVU	74,51	67,2895	0,489954

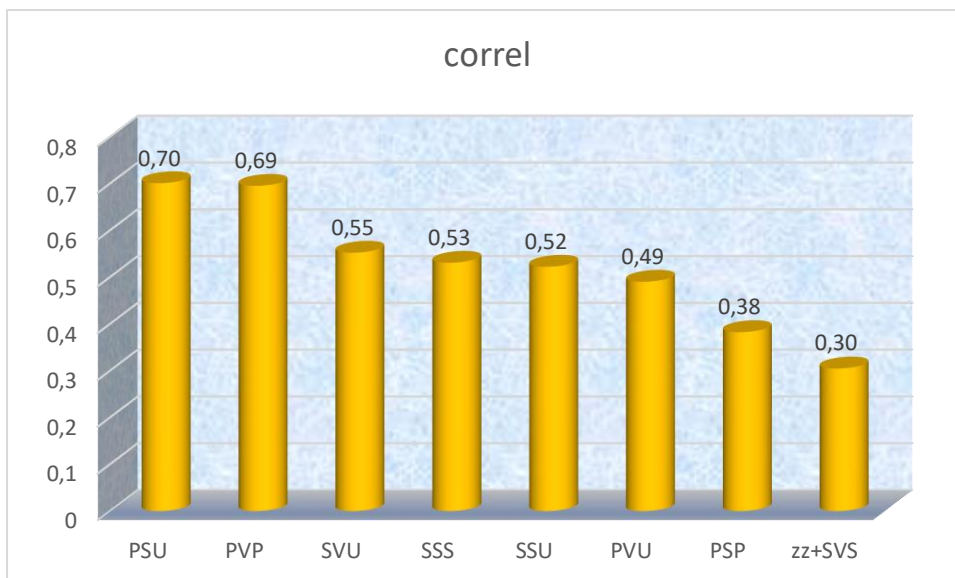

Graf 1 – priemerné hodnoty otázky Q1 a dosiahnuté hodnotenie Q.

Spokojnosť respondentov s kvalitou ich života dosiahla vo všetkých skupinách vyššie skóre ako hodnotenie ako celku pri otázkach oblasti Q. Najvyššiu mieru zhody, vyjadrenú koeficientom korelácie, dosiahla skupina PSU. V slovenských skupinách je dosiahnutá hodnota r vyrovnanejšia ako u skupiny poľských respondentov.

Graf 2 – hodnota skóre v oblasti Q

Graf 3 – hodnota koeficientu korelácie r

Z grafu 1 až 3 jasne vidíme, že miera spokojnosti a skutočne dosiahnuté hodnoty sa najviac líšia u študentov SVS a študentov PSP. Naopak, najreálnejšie očakávania a skutočnosť je možné vidieť u študentov PSU a PVP, kde sa pohybuje koeficient korelácie na úrovni 0,7.

Ktorý z faktorov je štatisticky významný pri hodnotení kvality života študentov? V prvom kroku sme sledovali vplyv pohlavia a mieru spokojnosti s kvalitou života. Prekvapila nás pomerne početná skupina respondentov, ktorí neuviedli pohlavie a zaradili sa do skupiny c. Sledovali sme tri podskupiny: a- muži, b-ženy, c- neuvedené pohlavie.

H0: Pohlavie nemá vplyv na výsledky dosiahnuté v hodnotení kvality života. Respondenti vnímajú v daných skupinách kvalitu života rovnako, bez ohľadu na pohlavie.

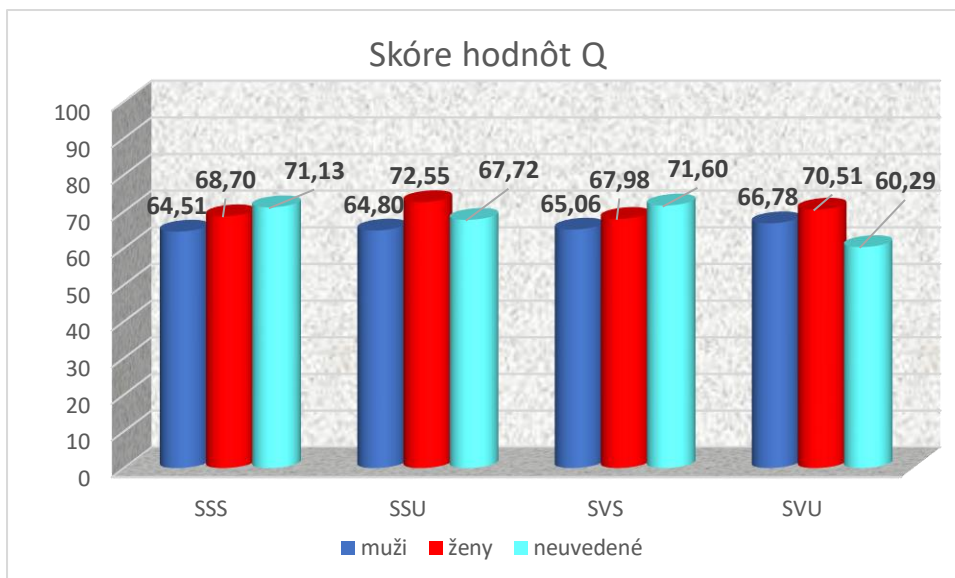
H1: Pohlavie má vplyv na výsledky dosiahnuté v hodnotení kvality života. Respondenti vnímajú v daných skupinách kvalitu života rôzne podľa pohlavia.

Na overenie hypotéz sme použili funkciu ANOVA single faktor na hladine signifikantnosti 0,05.

Výsledky testu uvádzame v tabuľke 4.

Tabuľka 4 – hodnotenie skóre podľa pohlavia

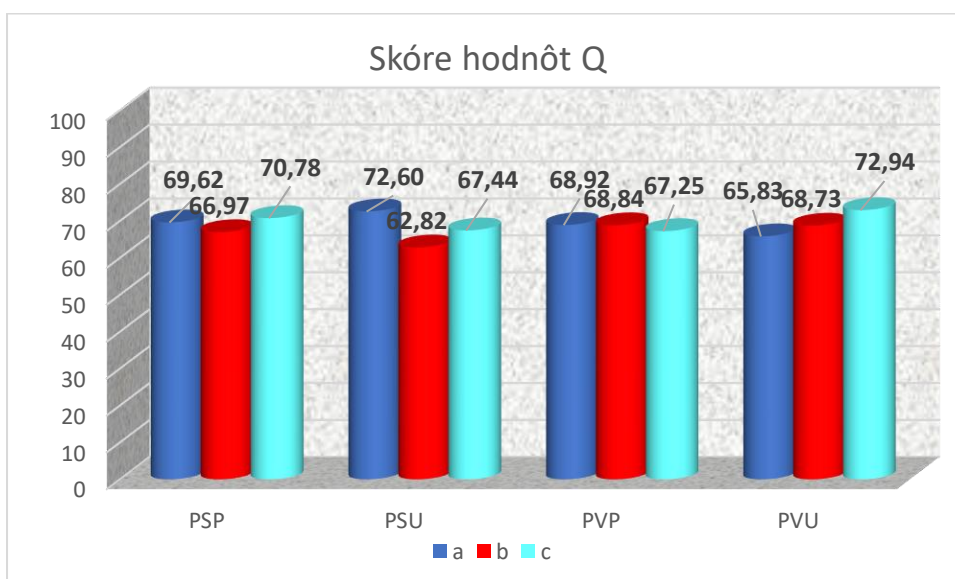
	a	b	c	
PSP	69,61538	66,96594	70,78431	H1
PSU	72,59516	62,82353	67,43697	H0
PVP	68,91731	68,84454	67,2549	H0
PVU	65,83466	68,72549	72,94118	H0
SSS	64,51	68,69748	71,13445	H1
SSU	64,8	72,54902	67,72059	H0!
SVS	65,06	67,97794	71,60428	H1
SVU	66,78	70,51471	60,29412	H0

Graf 4- dosiahnuté hodnoty u slovenských respondentov

U slovenských respondentov sa potvrdila hypotéza H0 iba u skupiny SVU. Hodnotenie u skupiny SSU bolo hraničné, na hladine 0,1 sa potvrdila tiež hypotéza H1. Ženy dosiahli v priemere vyššie hodnoty skóre v oblasti Q.

U poľských respondentov boli dosiahnuté hodnoty v presne opačnom trende.

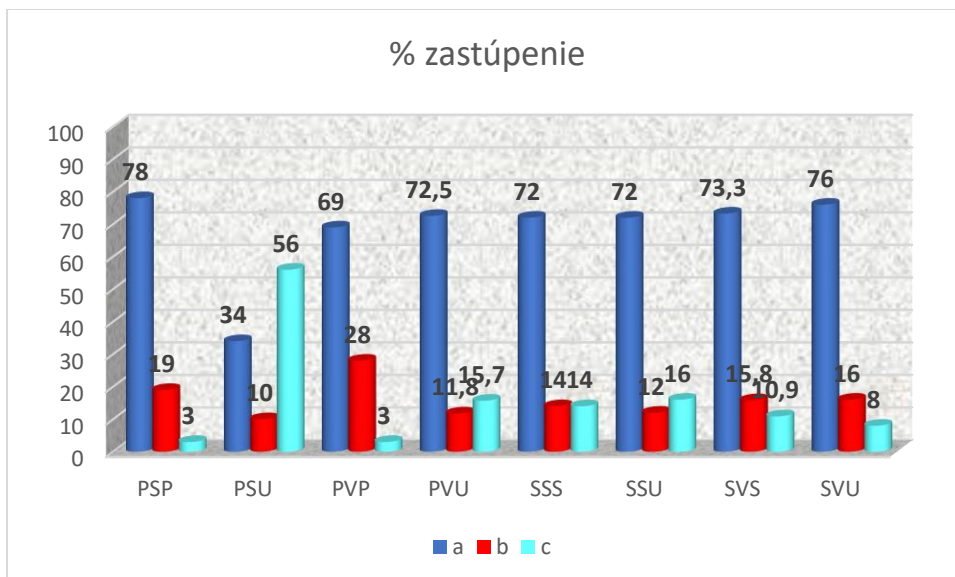
Graf 5- dosiahnuté hodnoty u poľských respondentov

Vplyv pohlavia sa prejavil iba u skupiny PSP, u ostatných skupín odporúčame prijatie hypotézy H0. Títo respondenti vnímajú kvalitu života oveľa vyrovnanejšie ako slovenskí študenti.

Na upresnenie výsledkov treba podotknúť, že existuje riziko skreslenia výsledkov vzhľadom na rozdielne zastúpenie študentov „c - neuvedené“ vo všetkých súboroch, kde ich početnosť sa pohybuje na hranici od 3% až do 56%.

Tabuľka 5- percentuálne zastúpenie respondentov podľa pohlavia

%	muž	žena	neuvedené
PSP	78	19	3
PSU	34	10	56
PVP	69	28	3
PVU	72,5	11,8	15,7
SSS	72	14	14
SSU	72	12	16
SVS	73,3	15,8	10,9
SVU	76	16	8

Graf 6 – percentuálne zastúpenie respondentov podľa pohlavia

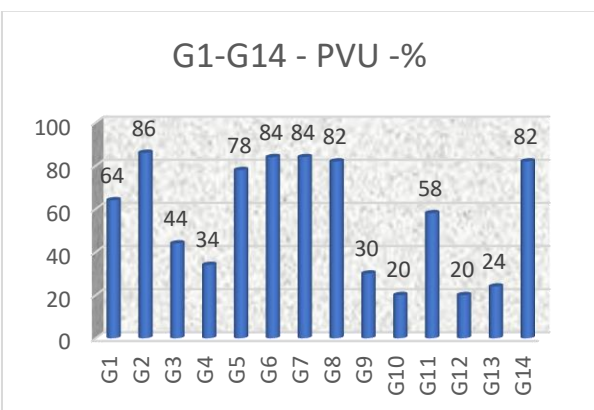
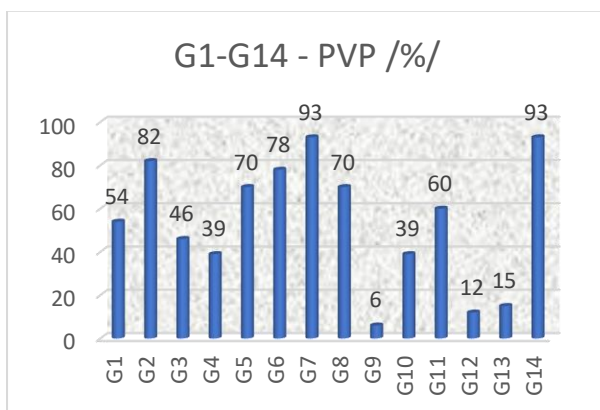
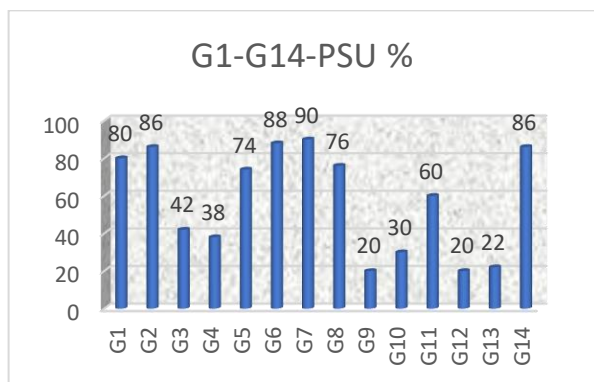
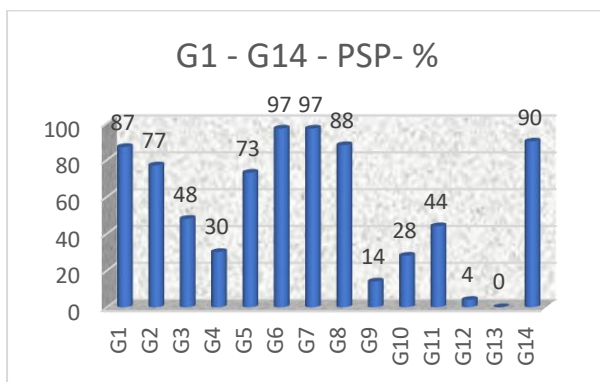
Finančná gramotnosť

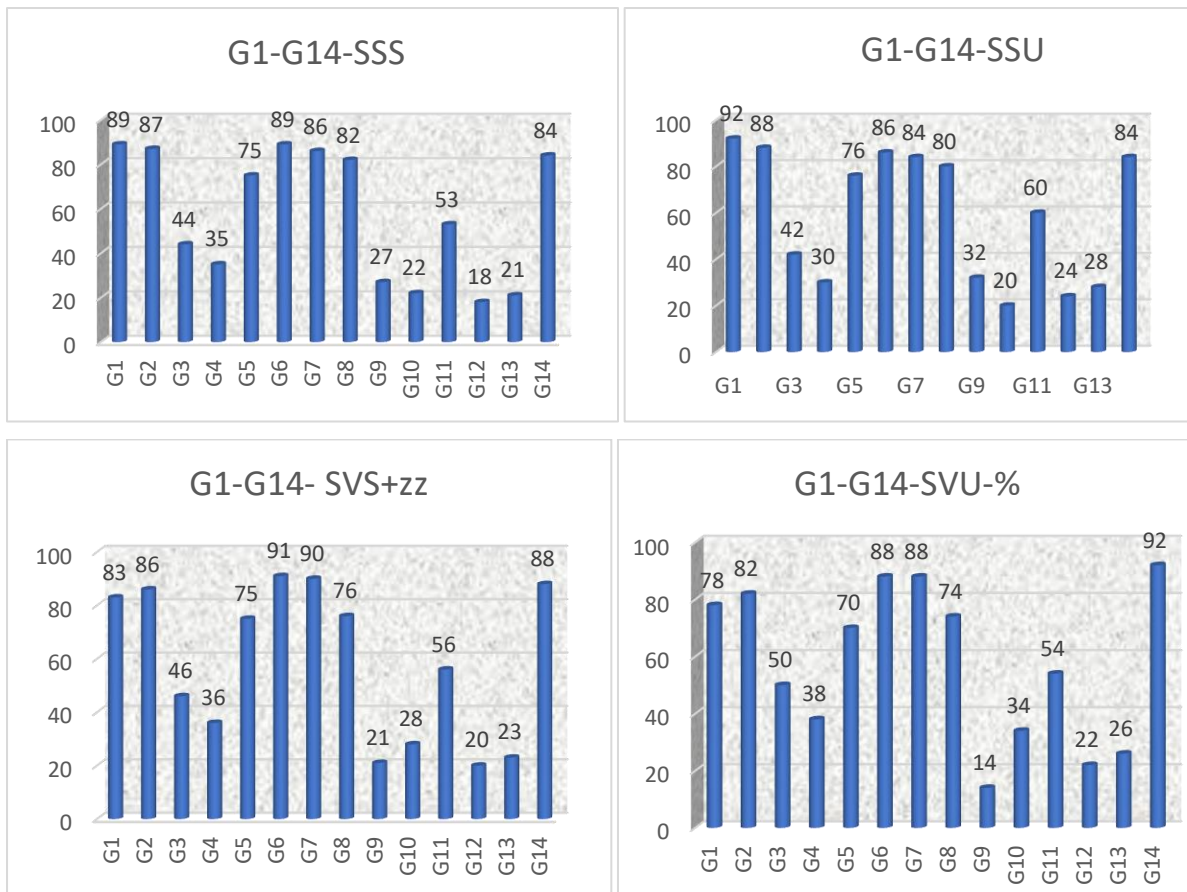
Druhou oblasťou hodnotenia vnímania kvality života ako celku, bola spokojnosť a informovanosť v oblasti finančnej gramotnosti.

Respondenti odpovedali na 14 otázok, ktoré mapujú elementárne vedomosti a informovanosť v oblasti financií.

Tabuľka 6 – úspešnosť otázok

		G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9	G10	G11	G12	G13	G14
PSP	n	87	77	48	30	73	97	97	88	14	28	44	4	0	90
	%	87	77	48	30	73	97	97	88	14	28	44	4	0	90
PSU	n	40	43	21	19	37	44	45	38	10	15	30	10	11	43
	%	80	86	42	38	74	88	90	76	20	30	60	20	22	86
PVP	n	54	82	46	39	70	78	93	70	6	39	60	12	15	93
	%	54	82	46	39	70	78	93	70	6	39	60	12	15	93
PVU	n	32	43	22	17	39	42	42	41	15	10	29	10	12	41
	%	64	86	44	34	78	84	84	82	30	20	58	20	24	82
SSS	n	89	87	44	35	75	89	86	82	27	22	53	18	21	84
	%	89	87	44	35	75	89	86	82	27	22	53	18	21	84
SSU	n	46	44	21	15	38	43	42	40	16	10	30	12	14	42
	%	92	88	42	30	76	86	84	80	32	20	60	24	28	84
SVS+zz	n	83	86	46	36	75	91	90	76	21	28	56	20	23	88
	%	83	86	46	36	75	91	90	76	21	28	56	20	23	88
SVU	n	39	41	25	19	35	44	44	37	7	17	27	11	13	46
	%	78	82	50	38	70	88	88	74	14	34	54	22	26	92

Z priložených grafov je zrejماً základná zhoda tak v pozitívnom ako aj negatívnom vnímaní danej problematiky. Pri hodnotení jednotlivých otázok, najmenšiu mieru informovanosti dosiahli respondenti v otázkach G9, G12 a G13.

9. Ktorý z pilierov dôchodkového systému SR je povinný?

12. Ako dlžník sa nemôžete oddlížiť od:

13. Finančné prostriedky na podanie návrhu na osobný bankrot môžete získať z týchto zdrojov:

Naopak, najúspešnejší boli pri otázkach G2, G6, G7 a G14, kde miera úspešnosti bola viac ako 80%.

2. Predpokladajme, že na bankovom účte máte svoje úspory, ale v súčasnosti je v ekonomike prítomná inflácia. Ako inflácia ovplyvňuje Vaše úspory?

6. Finančné dary od príbuzných a priateľov poskytnuté rodičom pri príležitosti narodenia ich dieťaťa:

7. Platí, že sobášom osôb nadobúda platnosť tzv. bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (BSM), ktoré zakladá spoločnú zodpovednosť za dlhy vzniknuté počas manželstva?

14. Môžete počas osobného bankrotu pracovať?

Zaujímalo nás rozloženie úspešnosti podľa pohlavia respondentov. Má pohlavie vplyv na výsledky v danej oblasti? Je prístup ku finančnej gramotnosti podmienený pohlavím respondentov? Aj v tejto

oblasti sa prejavila vysoká miera skreslenia práve vplyvom možnosti c, keď respondenti neuviedli pohlavie. Daný predpoklad sme formulovali do hypotéz H0 a alternatívnej hypotézy H1.

H0: Pohlavie nemá vplyv na výsledky dosiahnuté v teste. Znalosti sú porovnateľné u všetkých sledovaných skupín. Predpokladáme, že stredné hodnoty daných súborov majú tvar:

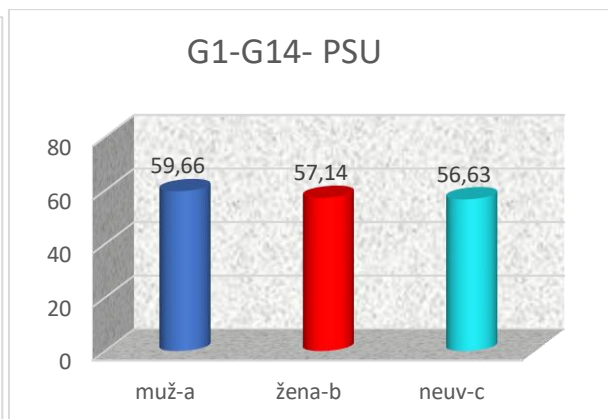
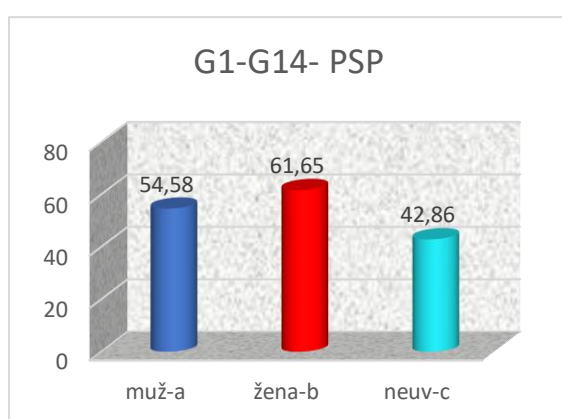
$$m_1=m_2=m_3$$

H1: Pohlavie má vplyv na výsledky dosiahnuté v teste. Znalosti nie sú porovnateľné u všetkých sledovaných skupín, pohlavie je významným faktorom pri vnímaní problematiky finančnej gramotnosti. Predpokladáme, že stredné hodnoty aspoň u dvoch súborov sa nebudú rovnať: Existuje $m_i \neq m_j, i, j = 1, 2, 3$

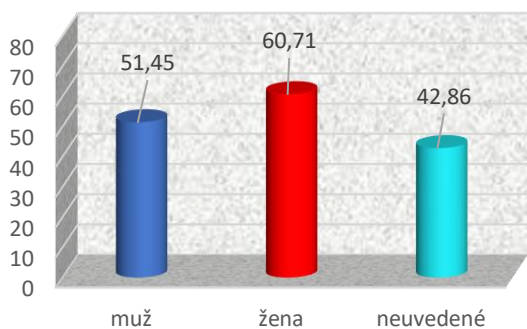
Na overenie hypotéz bol použitý test ANOVA single faktor na hladine signifikantnosti 0,05. Výsledky testu u jednotlivých skupín uvádzame v tabuľke.

	PSP	PSU	PVP	PVU	SSS	SSU	SVS+zz	SVU	priemer
a	54,57875	59,66387	51,44928	56,94981	58,43254	58,92857	57,30519	56,37066	56,70983
b	61,65414	57,14286	60,71429	64,28571	60,71429	60,71429	62,97619	55,35714	60,44486
c	42,85714	56,63265	42,85714	43,87755	51,02041	51,78571	53,69048	71,42857	51,76871
H	H1	H0	H1	H1	H0	H0	H0	H1	H1

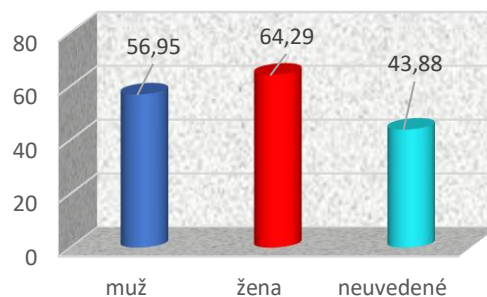
Pri hodnotení výsledkov podľa typu škôl, tak u poľských respondentov sa vplyv pohlavia prejavil vo väčšej miere ako u slovenských respondentov .Pri hodnotení pohlavia u celej skupiny respondentov bez ohľadu na typ školy, je výsledok v prospech hypotézy H1. Taktiež dosiahnuté skóre u žien je v šiestich prípadoch vyššie ako u mužov.

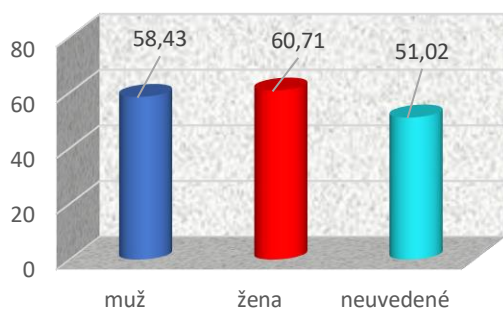
PVP- G1-G14

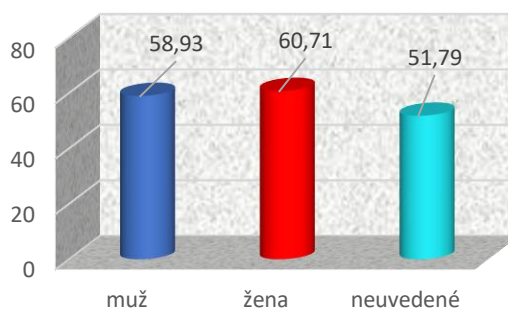
G1-G14- PVU

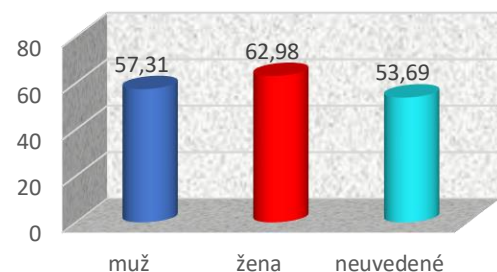
SSS-G1-G14

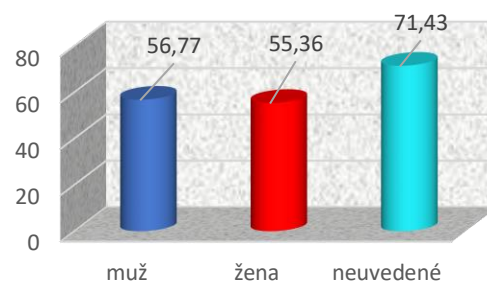
SSU- G1-G14

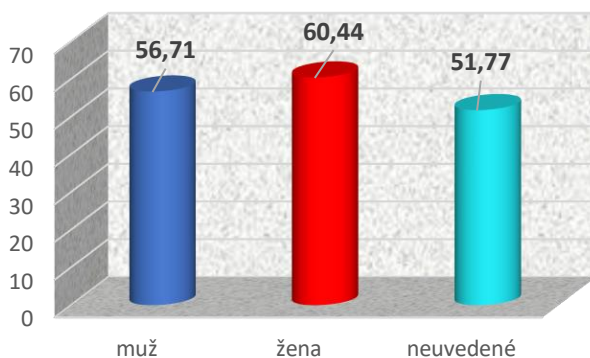
G1-G14- zz+SVS

SVU-G1-G14

finančná gramotnosť

4 Záver

Z uvedeného je zrejmé, že v oblasti finančného vzdelávania existuje veľký priestor pre pôsobenie odborníkov medzi širokými masami študentov. Stav vo financiách sa priamo prepája s chápaním kvality života každého obyvateľa bez ohľadu na geografické súradnice.

Základy finančnej gramotnosti dostávajú deti v novom vzdelávacom programe už na základných školách a pokračujú na väčšine stredných škôl.

Z výsledkov nášho prieskumu ale vyplýva, že to vzdelávanie nie je dostatočné, alebo nebola zvolená forma prijateľná pre danú vekovú a spoločenskú skupinu.

ISBN 978-80-227-5446-0